

Олена МИХАЙЛЕНКО, канд. філол. наук, доц.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-2085-4698

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП У ДОСЛІДЖЕННІ НАУКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті досліджено принцип антропоцентризму як один із основних методологічних принципів сучасного перекладознавства та його прояв у науковому перекладі, з огляду на роль перекладача як транслятора наукових знань. Розглянуто питання співвідношення суб'єктивного та об'єктивного в перекладі наукових текстів. Проаналізовано з позицій антропоцентризму перекладацькі рішення у відтворенні наукових текстів із різних галузей знань. Вивчено причини перекладацьких помилок, зумовлених людським чинником, наведено альтернативні прийоми та способи перекладу з метою запобігання збоєм у передачі наукової інформації та підвищення якості наукових перекладів загалом. Висвітлено доцільність подальшого дослідження антропоцентричного підходу до наукового перекладу як одного з методологічних засад для формування теоретичних основ наукового перекладу. Підкреслено необхідність перевірки в подальших дослідженнях можливості створення теорії наукового перекладу як різновиду спеціального перекладу, з огляду на недостатність вивчення методів та принципів перекладознавчого дослідження перекладу наукових текстів.

Ключові слова: антропоцентризм, методологічний принцип, особистість перекладача, науковий переклад, перекладацьке рішення, перекладацький прийом, спеціальна теорія наукового перекладу.

Сучасний стан теорії перекладу характеризується новим осмисленням проблем, до яких належить і розроблення критеріїв та принципів перекладу. Перекладознавство нині все частіше звертається до здобутків інших наук – соціології, психології, антропології тощо, що робить вивчення перекладу дійсно міждисциплінарною галуззю [7, с. 148].

Сьогодні наука про переклад розвивається в межах нових напрямів, орієнтованих на розкриття ролі людини, яка здійснює

переклад. У міру того, як у методиці перекладу з'являлися проблеми, пов'язані з якістю перекладного тексту, ставало зрозумілим, що рішення потрібно шукати в руслі нових аспектів, посеред того й досліджувати переклад тексту з позицій антропоцентризму.

У філософії антропоцентризмом є сукупність поглядів на людину як кінцеву мету світобудови. Психологічною передумовою антропоцентризму є особливості усвідомлення людиною себе суб'єктом світовідношення [3, с. 33]. Антропоцентризм – це перш за все "методологічний принцип дослідження, згідно з яким людина розглядається як центр і найвища мета світобудови. У лінгвістиці він застосовується у дослідженні мови як продукту людської діяльності, призначеного для потреб людини-посередника, засобу зберігання її досвіду, знань, культури. Бо мова існує в людині, для людини і реалізується через людину" [6, с. 32].

Антропоцентризм віднесено О. Кубряковою [5] до основних принципів розвитку лінгвістики кінця ХХ століття. На думку вченої, "антропоцентризм як особливий принцип дослідження полягає у тому, що наукові об'єкти вивчаються перш за все за їхньою роллю для людини, за їхнім призначенням у життєдіяльності людини, за їхніми функціями для розвитку особистості людини та її удосконалення" [5, с. 212]. У наш час виникла потреба відродити досить гнучкий принцип антропоцентризму, що дає змогу по-новому подивитися на предмет науки про переклад, дає можливість уявити переклад як процес із високим ступенем свободи особистості перекладача.

Услід за Л. Алексєєвою [2], вважаємо, що сьогодні принцип антропоцентризму стає одним з основних методологічних принципів у перекладознавстві – з'явилися теорії, в яких "перекладачеві відводиться роль не вербального перекодувальника, але інтерпретатора смислового коду, закладеного у джерельному тексті" [2, с. 12]. Цей принцип лежить в основі будь-якого типу перекладу, оскільки будь-який переклад є проявом людського духу. Класичні теорії перекладу передбачали лише об'єкт вивчення, суб'єкт перекладу при цьому ігнорували. Антропоцентризм у традиційному розумінні не торкався глибинної природи цього виду діяльності, що призвело до створення формалізованих методів у перекладацькій практиці [2, с. 12].

Принцип антропоцентризму є не просто ознакою сучасної науки, він також визначає предмети окремих наук, зокрема наукового перекладу. В антропологічному сенсі наука відображає інтелектуальну діяльність людини, що лежить в основі перекладу наукових текстів. Отже, метою цієї розвідки є дослідити, як проявляється принцип антропоцентризму в науковому перекладі – важливо розглянути проблему співвідношення суб'єктивного та об'єктивного в перекладі наукових текстів, зрозуміти роль людини-перекладача як транслятора наукових знань, розглянути перекладацькі рішення з урахуванням особистості перекладача, проаналізувати причини перекладацьких помилок із позицій антропоцентризму.

У широкій перспективі вважаємо доцільним дослідити можливість антропоцентризму як одного з провідних методологічних принципів перекладознавства у формуванні підвалин теорії наукового перекладу, розроблення якої вважаємо перспективним на сучасному етапі розвитку спеціальних теорій перекладу.

Сьогодні в перекладознавстві антропоцентризм не можна розглядати ізольовано – усі історичні концепції перекладу так чи інакше розглядали текст та людину, яка цей текст створює, перекладає та сприймає, у нерозривному зв'язку. Ми погоджуємося з І. Алексеєвою [1], що антропоцентризм та текстоцентризм доповнюють один одного: антропоцентричні підходи не повні без поняття *текст*, оскільки тексти є продукцією перекладача, а текстоцентричні підходи не можуть не враховувати людського фактора. І поєднуються вони у діяльнісній парадигмі – саме вона дає змогу напрямові враховувати досягнення сучасної теорії перекладу у продуктивних дидактичних моделях, удосконалюючи методику підготовки перекладачів [1, с. 186].

Надзвичайно цікавий і корисний для цілей нашої роботи аналіз підходів до вивчення перекладу з позицій текстоцентризму та антропоцентризму наводить дослідниця спеціального перекладу М. Дорофєєва [4], використовуючи категоріальну опозицію "об'єктоцентричність – суб'єктоцентричність" – зосередженість дослідницької уваги або на об'єкті перекладу – вихідному тексті, або на його суб'єкті – перекладачеві. На думку авторки, об'єктоцентричність співвідноситься зі знаковим (лінгвістичним)

розумінням феномена перекладу, а суб'єктоцентричність відповідає інтерпретативній природі перекладацького процесу, що також узгоджується з традиційним поділом на два види перекладу: спеціальний та художній переклад. Знаковий підхід застосовують переважно до перекладу спеціальних текстів, інтерпретативний підхід – до перекладу художніх текстів [4, с. 68].

У перекладознавчих студіях нині спостерігаємо таку тенденцію – в об'єктоцентризмі перекладу спеціальних текстів (у нашому дослідженні – наукових текстів) простежується антропоцентризм. У центр уваги дослідників перекладу потрапляє особистість перекладача, що стає антропоцентричним чинником процесу перекладу. Перекладач – не просто учасник міжмовної комунікації, але й, перш за все, особистість, від якої залежить весь хід цієї комунікації.

Антропоцентризм як один із методологічних принципів загальної теорії перекладу успішно застосовують у дослідженні окремих видів перекладу. У науковому перекладі цей принцип є не просто підтвердженням того, що перекладний текст є творінням людини. Антропоцентризм наукового перекладу зумовлений тим, що цей вид діяльності потребує від особистості перекладача особливих інтелектуальних зусиль з огляду на спеціальний характер інформації у джерельному тексті.

Антропоцентризм у науковому перекладі полягає у дослідженні питань: як проявляє себе перекладач як суб'єкт процесу перекладу, як він ставиться до того, що він перекладає? У відповідь на перше запитання можна сказати, що під час розуміння вихідного смислу перекладач перетворює його в певний особливий, властивий тільки йому смисл, що відображає його суб'єктивне знання. У науковому перекладі, на відміну від художнього, де автор джерельного тексту й особистість перекладача є особистостями-конкурентами, автор і перекладач із самого початку налаштовані на діалог та узгодженість. Перекладач художнього тексту є автономним і самодостатнім, тоді як перекладач наукового тексту повністю підпорядковується думці автора. У найбільш загальному смислі поняття антропоцентричності в науковому перекладі можна тлумачити як напружену увагу перекладача до "чужого" тексту [2, с. 14].

Щодо ставлення перекладача до тексту оригіналу, варто зазначити, що в умовах наукового перекладу відбувається модифікація поняття процесу комунікації. На відміну від мономовної наукової комунікації, де адресант є активним учасником спілкування, у міжмовній науковій комунікації автор оригіналу та перекладач міняються своїми ролями, і перекладач стає активним учасником наукового спілкування. Перекладач прагне створити "образ себе як дослідника" [2, с. 14]. Створений перекладачем текст, який втілює особистісні ознаки, перетворюється із суб'єктивного на об'єктивний, виконуючи соціальну функцію, та стає явищем соціальної дійсності. Від перекладача залежить, чи матиме його переклад попит у науковій спільноті. Тут постає питання якості наукового перекладу, оскільки науковий переклад завжди повинен бути осмисленою інтерпретацією.

Як відомо, мова науки, як і мова художньої літератури, відображає творчий характер процесу пізнання, що і зумовлює труднощі перекладу наукового тексту. Науковий текст – це складне та багатобічне явище, обумовлене і текстовими, і позатекстовими чинниками, явище, що відображає соціальну, культурну, інтелектуальну та інші сфери суспільства [2, с. 5]. Отже, мова науки не проста для сприйняття і, відповідно, для перекладу. Велику роль для успіху наукового перекладу відіграє особистість перекладача та її творчий потенціал.

Ми погоджуємося з думкою Л. Алексєєвої [2], що антропоцентризм у науковому перекладі означає те, що створення тексту перекладу повністю залежить від здатності перекладача зрозуміти вихідний текст. Будь-який науковий твір ставить питання. Якщо перекладач зрозумів питання, поставлене дослідником, він сприйняв логіку автора, і це є запорукою адекватного відтворення тексту. Надзвичайно важливою для теорії та практики наукового перекладу є обґрунтована авторкою ідея двоступеневої моделі наукового перекладу, що зумовлена двома різними за природою мисленнєвими процесами: сприйняттям тексту, в основі якого лежить згортання тексту оригіналу; та створення тексту перекладу, заснованому на розгортанні смислу виявлених та осмислених наукових понять [2, с. 29]. Тому в запропонованій дослідницею методиці навчання наукового перекладу головним

є тренування у смисловому згортанні наукового тексту та визначенні його базових концептів. "Збої" в науковому перекладі найчастіше пов'язані з неправильним згортанням тексту, тобто з неправильною інтерпретацією концепту. До числа перекладацьких невдач належить також нездатність розгортати текст у відтворенні іншою мовою, що виражається у збоях у процесі передачі зв'язності тексту як основного типологічного параметра наукового тексту. Формування цих умінь є основним змістом методики перекладу наукового тексту [2, с. 7]. Як свідчить практика перекладу наукових текстів, помилки в перекладі можливі також через неухвалене ставлення перекладача до тексту оригіналу, нерозуміння перекладачем причиново-наслідкових зв'язків у складному реченні оригіналу, тощо – це ще раз підкреслює специфіку діяльності перекладача наукових текстів, до якого висуваються особливі вимоги.

Перекладач наукового тексту діє в межах певної ідеї або в просторі ідей, оскільки має справу з текстом, що містить готове рішення. Це, здавалося б, не відкриває можливості порожнення індивідуального смислу, а обмежує перекладача відтворенням готових схем, тобто стереотипізацією. Однак перед перекладачем стоїть завдання виявити та передати тип відношень між окремими концептами. Це потребує від нього поглибленої діяльності із засвоєння нових понять спеціального знання, що включає ті ж параметри, якими характеризується й діяльність автора вихідного наукового тексту. Тому ми погоджуємося з авторкою [2, с. 17] у тому, що неправильно вважати, що науковий переклад характеризується лише стереотипними принципами. Цей тип діяльності втілює й стереотипні (алгоритмічні) принципи дії, і вільні, творчі – перекладачі наукових текстів демонструють надзвичайно цікаві, неперевершені, індивідуальні рішення у своєму прагненні відійти від шаблонів.

Як свідчить практика перекладу, найбільші труднощі в перекладачі викликає виявлення концептуальної структури джерельного тексту, заснованої на логічних відношеннях, та її адекватна передача в тексті перекладу. Дійсно, у перекладі наукових текстів перекладач кожного разу стикається з новим для нього знанням, до якого він повинен бути здатним пристосовуватися.

Таким чином, перекладацька діяльність у сфері наукового перекладу є адаптивною – адаптація, заснована на особистому втручанні перекладача в нові концептуальні схеми, є творчим, евристичним актом [2, с. 19]. А перекладач повинен постійно збагачувати свою концептуальну систему, засвоюючи новий науковий досвід, що і є ознаками інтелектуальної особистості. З іншого боку, перекладачеві наукового тексту потрібні навички розпізнавання та ідентифікації об'єкта або явища, досліджуваного автором. І помилки тут повністю залежать від "людського фактора", тобто від мисленнєвих здібностей перекладача.

Наведемо приклади перекладацьких успіхів та невдач, заснованих на правильному або неправильному розумінні смислу авторського оригіналу.

Так, неадекватний переклад речення у прикладі 1 свідчить про перекладацькі труднощі в розумінні авторської логіки або ж неухважного ставлення до оригіналу, що призвело до нехтування в перекладі важливими елементами смислу – непередаваними залишилися значення дієслова "take in (matter)" та прикметника "raw (materials)":

1. *The surface of our planet is populated by living things – curious, intricately organized chemical factories that **take in** matter from their surroundings and **use** these **raw** materials to generate copies of themselves* [13, p. 1]. – *Науку планету населяють живі організми – незвичайні, складно влаштовані хімічні заводи, які використовують матеріали з навколишнього середовища, щоб відтворювати самих себе* [8, с. 3].

2. *They called that something "life," marveled at it, **struggled** to define it, and despaired of explaining **what it was or how it worked** in terms that relate to nonliving matter* [13, p. 1]. – *Під цим щось вони розуміли "життя", захоплювалися ним і впадали у відчай, намагаючись пояснити його в термінах, які стосувалися неживої матерії* [8, с. 3].

У прикладі 2 перекладач застосував, на нашу думку, зайві синтаксичні трансформації, які не сприяли покращенню розуміння смислу речення, а утруднили його – було вилучено цілий фрагмент "what it was or how it worked", що призвело до втрати науковості викладу.

3. *The archaeological record shows a cultural break at the beginning of the fifth century BC to the west of the Rhine, indicating that the displacement of these chiefdoms by La Tene newcomers in that region was largely the result of military conquest* [14, p. 7]. – Археологічні дослідження свідчать, що культурний прорив на початку V ст. до н.е. на захід від Райну відбувся внаслідок завоювання і заміщення цих племінних утворень латенськими прибульцями [9, с. 10].

Приклад 3 засвідчує порушення в перекладі логіки викладу через збій у розумінні перекладачем логічних зв'язків у реченні, смисл якого передано довільно, з певними семантичними втра-татами (не відтворено факт появи культурного прориву – "нового" у реченні; заміщення племінних утворень було результатом військового завоювання, а не культурний прорив відбувся внаслідок військового завоювання). Смисл цього речення можна було б передати ближче до оригіналу, без зайвих синтаксичних перебудов, керуючись критерієм мінімалізму в пошуку адекватної міри перекладацьких трансформацій.

Наступний приклад також демонструє застосування необґрунтованих, надто суб'єктивних змін – вилучень слів, надлишкових структурних перетворень, що утруднюють сприйняття джерельного тексту в перекладі:

4. *The centre of gravity was, however, shifting gradually from the east to the west, which culminated a hundred years later in the situation whereby Herodotus could refer to 'the country of the Celtoi' as the area where the Danube rises* [14, p. 4]. – Наслідком поступового зміщення центру ваги зі сходу на захід стала "країна Кельтой" (Keltoi) – саме так назвав Геродот сто років потому землі навколо витоку Дунаю [9, с. 7].

У прикладі 5 сталося серйозне викривлення смислу – перекладачеві не вдалося розпізнати та правильно інтерпретувати причиново-наслідкові відношення в реченні:

5. *As the technically more advanced La Tene Celts began to extend their influence over a wide area, such pronunciation would have been considered fashionable and would have spread* [14, p. 6]. – Технічно прогресивніші латенські кельти поширювали свій

вплив на інші землі, а **оскільки** така вимова вважалася модною, то вона й набула широкого вжитку [9, с. 9].

На нашу думку, це речення могло б бути перекладене максимально близько до оригіналу, з мінімальними структурно-семантичними відхиленнями: "**Оскільки** технічно прогресивніші латенські кельти почали поширювати свій вплив на великі території, така вимова могла б вважатися модною та широко-вживаною на цих територіях".

У перекладі наукових текстів можуть траплятися й менш критичні неточності, часто через брак уваги до оригіналу. Так, у прикладі 6 непереданим залишилося значення дієприкметника "inheriting", що доцільніше було б перекласти як "наслідуючи (набутий досвід)". Перекладаючи прислівник *exclusively*, все ж таки необхідно було б використати його український, а не запозичений відповідник – наприклад, "винятково, суто їхня (територія)":

6. Inheriting acquired experience, creating and re-creating, integrating themselves into their context, responding to its challenges, objectifying themselves, discerning, transcending, men enter into the domain which is theirs *exclusively* – that of History and of Culture [12, p. 4]. – *Набуваючи необхідного досвіду, створюючи і перетворюючи, інтегруючи себе в навколишнє середовище, реагуючи на його виклики, втілюючи себе, розпізнаючи, перевіряючи, люди вступають на територію, яка є ексклюзивно їхньою – це Історія і Культура* [11, с. 20].

Проте, якщо перекладач уважний до тексту оригіналу, використовує весь свій арсенал перекладацьких прийомів та способів, переклад виходить вдалий та іноді навіть перевершує оригінал за своєю експресивністю:

7. Yet our ancestors, knowing nothing of cells or DNA, saw that all these things had something in common [13, p. 1]. – *І все ж наші предки, які нічого не знали ні про клітину, ні про ДНК, відчували, що всі вони мають щось спільне* [8, с. 3].

У прикладі 7 спостерігаємо вдалі перекладацькі рішення, що свідчить про те, що перекладач осмислив вихідне речення, правильно зрозумів авторську думку, "уявив" її, "відчув" її та відтворив із застосуванням прийому смислового розвитку ("saw" – "відчува-ли", а не "розуміли"), що є проявом творчого підходу до перекладу.

8. *Whether facing widely different challenges of the environment or the same challenge, men are not limited to a single reaction pattern* [12, p. 3]. – Коли перед людиною постають різноманітні труднощі чи перепони, її реагування не обмежується лише якоюсь однією моделлю поведінки [11, с. 19].

Приклад 8 демонструє не стереотипне, а творче рішення перекладача у виборі засобів перекладу – перекладач відмовився від дослівного перекладу на користь описового, вважаючи, що такий спосіб найповніше відтворює авторський задум.

9. *They **apprehend** the objective data of their reality (as well as the ties that link one datum to another) through **reflection** – not by **reflex**, as do animals* [12, p. 3]. – Вони **осягають** об'єктивні дані своєї реальності (як її зв'язки, що поєднують одні дані з іншими) через **рефлексію**, а не через **рефлекс**, як це властиво тваринам [11, с. 19].

У прикладі 9 спостерігаємо вдалий вибір словникових відповідей у перекладі термінів, що свідчить про досконале розуміння контексту перекладачем та відтворення смислу речення оригіналу з повним збереженням науковості викладу.

10. *In **illiterate** cultures, the "weight" of apparently limitless time **hindered** people from reaching that consciousness of temporality, and thereby **achieving** a sense of their historical nature* [12, p. 3]. – В **первісних** неписьмених культурах "тягар" відчуття, що час необмежений, **не дозволяє** людям усвідомити свою тимчасовість і, таким чином, **осягнути** власну історичну природу [11, с. 19].

У вищенаведеному прикладі бачимо, що перекладач, зрозумівши логіку автора, використав влучне конкретизувальне додавання ("первісний"), антонімічну заміну ("hinder" – "не дозволяти") та інші контекстуальні заміни, що зробило переклад речення більш зрозумілим для українського читача.

11. *As men emerge **from time**, discover temporality, and free themselves from "today", their relations with the world become **impregnated** with consequence* [12, p. 4]. – Коли люди вивільняються з "**обіймів**" часу, відкривають тимчасовість і звільняють себе "сьогодні", їхні стосунки зі світом **наповнюються** значенням [11, с. 20].

Як свідчить приклад 11, перекладачі наукових текстів все частіше обирають у перекладі лексичні одиниці з більшим, як порівняти з оригіналом, емоційно-еспресивним забарвленням ("from time" – "з обіймів часу") тощо – сучасний науковий переклад все більше виходить за межі стандартизованого академічного стилю минулого.

Як бачимо у прикладах нижче, у науковому перекладі досить часто спостерігається прийом смислового розвитку – індивідуальне, творче перекладацьке рішення, що використовується, наприклад, у відтворенні причиново-наслідкових відношень, за умови, що перекладач правильно "згорнув" текст оригіналу, правильно інтерпретував концепт та вдало "розгорнув" текст у перекладі, здійснюючи певні відхилення від "букви" оригіналу, необхідні для досягнення адекватного перекладу:

12. *Because everyone accepts money as the medium of exchange, the need to match supplies and demands is **enormously simplified*** [15, p. 30]. – *Оскільки всі сприймають гроші як засіб обміну, необхідність узгоджувати попиту і пропозицію зменшується в багато разів* [10, с. 67];

13. *Consumption is determined by individuals' decisions about how to spend the wages and property incomes **generated** by their labour and property ownership* [15, p. 21]. – *Споживання визначається рішеннями індивідів (на що витратити зарплату) та майновими доходами, отриманими за рахунок праці та власності* [10, с. 55];

14. *A pure laissez-faire market economy may produce **unacceptably high** levels of inequality of income and consumption* [15, p. 43]. – *Чиста економіка вільного підприємництва може продукувати неприйнятні для суспільства розриви в доходах і споживанні* [10, с. 83].

Приклад 15 є свідченням вдумливого прочитання джерельного тексту, розуміння його смислу та адекватного відтворення в перекладі із влучним використанням перекладацьких трансформацій та яскравих лексичних відповідників у мові перекладу:

15. *This is the type of development **to be expected**, not just along the Rhine but eastwards also for some distance along the Danube, for the great migrations from the sixth century BC onwards **were***

carried out by La Tene groups or by groups in which the La Tene element was predominant [14, p. 7]. – *Такий хід розвитку подій можна припустити не тільки вздовж Райну, але також на східних обширах Дунаю, оскільки латенські групи або ж групи з латенським домінуванням здійснювали великі переходи вже з VI ст. до н.е.* [9, с. 10].

Як бачимо, всі логічні зв'язки в реченні перекладач зрозумів правильно, здійснивши ретельний граматичний аналіз речення, визначивши головне та підрядні речення, ідентифікувавши всі складні конструкції та віднайшовши вдалі перекладні відповідники. Проте, назву річки ("Rhine River") варто було б, на нашу думку, транскодувати як **Рейн**.

Отже, особистість перекладача, його компетенція та кругозір відіграють особливу роль у забезпеченні якісного перекладу наукового тексту. Дихотомія стереотипного та творчого в науковому перекладі полягає в тому, що перекладач прагне відтворити смисл оригіналу таким, яким він був закладений автором. Водночас, перекладач, намагаючись прояснити незнайомий для нього смисл тексту оригіналу, вкладає в нього своє розуміння. Адже антропоцентризм ставить у центр наукової творчості людину. Принцип антропоцентризму дає можливість усвідомити особливості мислення перекладача як особистості, відчути специфіку відношень між автором оригіналу та перекладачем, допомогти перекладачеві уникнути збоїв, що, безперечно, підвищить якість наукових перекладів. Цей принцип дійсно здатний прискорити створення нових концепцій перекладу, що охоплюють всі аспекти діяльності перекладача як особистості. Антропоцентричний підхід до наукового перекладу потребує ретельнішого вивчення – перекладознавчі дослідження та практика перекладу останніх десятиліть підтверджують важливість принципу антропоцентризму у формуванні теоретичних основ наукового перекладу як окремої теорії спеціального перекладу. Перспективним вважаємо в наших подальших дослідженнях перевірити можливість створення теорії наукового перекладу як різновиду спеціального перекладу, з огляду на недостатність вивчення методів та принципів перекладознавчого дослідження перекладу наукових текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Антропоцентризм и текстоцентризм в современной теории и философии перевода. *Вестник ВГУ. Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2013. № 2. С. 183–187.
2. Алексеева Л. М. Специфика научного перевода (антропоцентрический аспект). Пермь, 2013. 189 с.
3. Антропоцентризм. *Філософський енциклопедичний словник* / за ред. В. І. Шинкарука. Київ, 2002. С. 33.
4. Дорофеева М. С. Синергетика перекладу спеціальних текстів (німецько-український напрямок): дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.16 / КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 583 с.
5. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигматического анализа). *Язык и наука конца 20 века*. Москва, 1995. С. 144–238.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.
7. Saldanha G. Linguistic Approaches. M. Baker – G. Saldanha (Eds.). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London-New York, 2008. P. 148–152.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

8. Молекулярна біологія клітини / Альбертс Б. та ін. / пер. з англ. Львів : Наутілус, 2018. 1536 с.
9. О. Гоґейн, Д. Історія кельтів / пер. з англ. Т. Бойка. Київ : Видавництво Жупанського, 2011. 240 с.
10. Самуельсон П., Нордгауз В. Мікроекономіка / наук. ред. пер. з англ. С. Панчишина. Київ : Основи, 1992. 676 с.
11. Фрейре П. Формування критичної свідомості / пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ : Юніверс, 2003. 176 с.
12. Freire P. Education for Critical Consciousness. London-New York : Continuum, 2005. 146 p.
13. Molecular Biology of the Cell / Alberts B. [et al.]. New-York : Garland Science, 2014. 1464 p.
14. Ó hÓgáin, D. The Celts: A Chronological History. Cork : Collins Press, 2002. 297 p.
15. Samuelson P., Nordhaus W. Microeconomics. N.Y. : McGraw-Hill, Inc., 1992. 509 p.

ANTHROPOCENTRISM AS A METHODOLOGICAL PRINCIPLE IN SCIENCE TRANSLATION RESEARCH

Anthropocentrism is becoming one of the basic methodological principles in Translation Studies. There appeared theories where a translator is assigned a part of an interpreter of the source text semantic code rather than a verbal code converter. This principle is not only a feature of modern science, it also defines subject fields of particular sciences, and science translation is not an exception. Anthropologically, science reflects human intellectual activity being the basis of translation of scientific texts. The anthropocentrism of science translation is stipulated by the fact that this type of translation activity requires from the translator's personality special intellectual efforts, keeping in mind the specific type of knowledge a science source text contains.

This article investigates anthropocentrism as one of the leading methodological principles of modern Translation Studies, in particular its manifestation in science translation. A special research interest is taken in the role of the translator as a broadcaster of scientific knowledge. We have also considered a correlation of the subjective and objective in the translation of science texts, analyzing stereotypic vs creative translation choices. We took a close anthropocentric look at translator's solutions in rendering texts from various branches of knowledge.

In our study, we have analyzed the causes of translator's mistakes influenced by the human factor, and provided alternative translation solutions, with the purpose of preventing such translation failures in conveying scientific information and improving the general quality of science translations. The main reasons of translation failures have been proved as incorrect folding of the source text, in other words inadequate concept interpretation. Mistakes are also caused by the translator's inability to unfold the science text in the translated language, which hampers the conveying of coherence as a main typological parameter of a science text.

Our research also aims to highlight the importance of further investigation of anthropological and other approaches to the translation of science texts, to trace their role in forming the theoretical basics of science translation. We also find it important to verify the hypothesis of creating a theory of science translation as a type of special translation, in view of

insufficient research in the methods and principles of translational study of science translation.

Keywords: *anthropocentrism, methodological principle, translator's personality, science translation, translator's solution, translation technique, special theory of science translation.*

REFERENCES

1. Alekseeva, I. S. (2013). Antropotsentrizm i tekstotsentrizm v sovremennoi teorii i filosofii perevoda [Anthropocentric and text-oriented perspective in modern theory and philosophy of translation]. *Vesnik VGU. Seriya: lingvistika i mezhkulturnaia kommunikatsiia*, 2, 183–187 [in Russian].
2. Alekseeva, L. M. (2013). Spetsifika nauchnogo perevoda (antropotsentricheskii aspekt) [Specific features of scientific translation (anthropocentric aspect)]. Perm: Perm Univesitet [in Russian].
3. Antropotsentryzm [Anthropocentrism] (2002). *Filosofskiyi entsyklopedychnyi slovnyk*. V. I. Shynkaruk (Eds.). Kyiv : Abrys. C. 33. [in Ukrainian].
4. Dorofeieva M. S. (2017). Synerhetyka perekladu spetsialnykh tekstiv (nimetsko-ukraiinskyi napriam) [Translation synergetics of specialized texts (German-Ukrainian direction)]. *Doctor's thesis*. Kyiv : KNU [in Ukrainian].
5. Kubriakova Ye. S. (1995). Evoliutsiia lingvisticheskikh idei vo vtoroi polovine dvadtsatogo veka (opyt paradigmaticeskogo analiza) [Evolution of scientific ideas in the second half of the XX century (the experience of paradigmatic analysis)]. *Yazyk i nauka kontsa XX veka*. (pp. 144–238). [in Russian].
6. Selivanova, O. O. (2006). Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: encyclopedia of terminology]. Poltava : Dovkillia-K. [in Ukrainian].
7. Saldanha, G. (2008). *Linguistic Approaches*. M. Baker – G. Saldanha (Eds.). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. (pp. 148–152). London-New York : Routledge [in English].

SOURCES

8. Molekuliarna biolohiia klityny [Molecular Biology of the Cell] (2018). Trans. Lviv : Nautilus [in Ukrainian].
9. Ó hÓgáin, D. (2011). *Istoriya keltiv* [History of Celts] (T. Boiko, Trans.). Kyiv : Vydavnytstvo Zhupanskoho [in Ukrainian].
10. Samuelson, P. & Nordhaus W. (1992). *Mikroekonomika* [Microeconomics] (S. Panchyshyn, Trans. Ed.). Kyiv : Osnovy [in Ukrainian].

11. Freire P. (2003). Formuvannia krytychnoi svdomosti [Education for Critical Consciousness] (O. Demianchuk, Trans.). Kyiv : Yunivers [in Ukrainian].
12. Freire P. (2005). Education for Critical Consciousness. London-New York : Continuum [in English].
13. Molecular Biology of the Cell (2014). New-York : Garland Science [in English].
14. Ó hÓgáin, D. (2002). The Celts: A Chronological History. Cork : Collins Press [in English].
15. Samuelson P. & Nordhaus W. (1992). Microeconomics. N. Y. : McGraw-Hill, Inc. [in English].

Дата надходження до редакції – 30.11.2022

Дата затвердження редакцією – 20.12.2022